

4. МАЙСТЕР-КЛАС

Ольга Анатоліївна Хоменко,
практичний психолог
Науково-методичного центру
практичної психології і соціальної роботи
ШПО КУ імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

УДК 37.923.38;199.928

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

В статті раскрыта актуальність формування професійної готовності вихователів к работе с одаренными детьми дошкольного возраста. Показана необходимость использования предыдущих оценочных процедур, которые имеют несколько таких оценочных процедур и психологическое сопровождение дошкольников. Предложено образец комплексной программы сопровождения одаренных дошкольников разработанных совместно с субъектами учебно-воспитательного процесса дошкольного учреждения. Обозначена важность формирования готовности вихователів к работе с одаренными детьми дошкольного возраста посредством тренинговых технологий, предложенных в рамках семинара-тренинга «Психологические основы работы с одаренными детьми».

Ключевые слова: способности, одаренность, талант, психологическое сопровождение, профессиональная готовность.

The article reveals the urgency of educator's professional readiness formation to work with gifted children of preschool age. The necessity of using the previous assessment procedures and psychological support of preschoolers are shown. A model of a comprehensive program of gifted preschoolers support is proposed here. It was developed in cooperation with the subjects of a preschool institution educational process. The importance of formation of teachers' readiness to work with gifted children of preschool age is denoted. The training technologies proposed in the seminar-training "psychological basis of work with gifted children" are used for this purpose.

Key words: abilities, giftedness, talent, psychological support, professional readiness.

Запитом сьогодення є пошук обдарованих дітей з метою підтримки їхнього розвитку. Як показують спеціальні дослідження 10 % людей здатні створювати культурні та технічні цінності, що складають благополуччя суспільства або окремих націй.

Ідентифікувати обдарованість складно, тому важко відповісти на запитання: кого вважати обдарованими? Відповідь ускладнюється, коли йдеться про дітей. Потенційні можливості дітей проявляються поступово та нерівномірно. Науковий підхід до такого явища, як обдарованість, виник на початку ХХ ст. та вивчався А. Біне та Т. Сімоновим. Вони розробили першу шкалу, що дозволяла визначити рівень відхилень розумового розвитку дітей від вікової норми. Психологами також визнано, що рівень, якісна своєрідність та

характер розвитку обдарованої дитини – це результат складної взаємодії спадковості (природних задатків) та соціального середовища, опосередкованого діяльністю дитини (ігровою, навчальною, трудовою). Також не можна ігнорувати роль психологічних механізмів саморозвитку особистості, що становлять основу формування та реалізації індивідуальної обдарованості.

Наразі не існує єдиної думки щодо визначення поняття обдарованості, що трактується як сукупність здібностей, внутрішніх задатків та передумов, тобто як дар. Дехто вважає, що обдарованість – це явище, яке розвивається упродовж життя, завдяки зовнішнім факторам (навчання, виховання та навколишньому середовищу). Через те, що обдарованість виявляється

в конкретних психічних процесах, прийнято розрізняти моторну, сенсорну, перцептивну, інтелектуальну обдарованість тощо [9].

При цьому обдарованість дітей може бути встановлена та вивчена лише у процесі виховання і навчання, а також залучення дитини до діяльності. Прояв розумової обдарованості у дитини пов'язано з можливостями дитячих років життя. Отже, необхідно мати на увазі, що у ранні дошкільні роки у дітей відбувається швидкий розумовий розвиток, який є важливим внеском у становленні інтелекту [10].

Зміст діяльності з обдарованими дітьми передбачає реалізацію таких завдань: сприяння розвитку кожної особистості; раннє виявлення обдарувань кожної дитини та сприяння їх розвитку можливими способами. Таким чином, можна виділити три взаємопов'язані проблеми у процесі навчання обдарованих дітей [11].

1. Особистісний розвиток обдарованих дітей – це зміна в інтелектуальній, емоційній та вольовій сферах дитини. Розвиток навчальної діяльності сприяє розвитку суб'єктності дитини, здатності бути автором, активним творцем життя, уміння ставити мету та шукати способи її досягнення; навчає ставитися до власних здібностей, як до ресурсів, а також прагнути їх максимально використовувати та виходити за межі. Розвиток особистості завжди пов'язано з появою психічних новоутворень. Цей процес відбувається через адаптацію та засвоєння соціокультурних норм, через розвиток уміння вчитися.

2. Досвід творчої діяльності та емоційно-ціннісного ставлення дитини до світу, а також система знань, умінь та навичок щодо розуміння іншого щодо діяльності розвитку цінностей та смислів, розвитку моральної позиції та духовності, що постають змістом освіти.

3. Пошук вихователями більш ефективних форм занять: пошуково-дослідницька діяльність, спільна творча діяльність, індивідуальні заняття. Не можна недооцінювати роль спільної діяльності з обдарованими дітьми, тому що від сформованості комунікативних умінь залежить їхня подальша соціальна адаптація.

Для виховання обдарованих дітей у дошкільних навчальних закладах необхідно використовувати індивідуальні програми з урахуванням особливостей дітей, їхніх нахилів та інтересів.

Також не менш важливою є спеціальна підготовка вихователів до роботи з обдарованими дітьми. Вони повинні бути чуйними, доброзичливими, уважними, емоційно стабільними, виявляти лабільність, пластичність психіки та почуття гумору, позитивне самоприйняття. Невпевнені в собі, схильні переносити власні проблеми на дітей, емоційно нестійкі вихователі можуть завдати шкоди, адже обдаровані діти є не лише носіями таланту, а насамперед – людьми. В їхньому розвитку більше спільного зі звичайними людьми, ніж відмінного. До того ж, ставлення до обдарованих людей є суттєвою характеристикою суспільства [12, 6].

Вихователь повинен володіти знаннями про види обдарованості. Це зумовлено тим, що до дітей з різ-

ними видами обдарованості потрібен індивідуальний підхід, інша система діяльності.

Для ефективної роботи з обдарованими дітьми необхідно впроваджувати програму супроводу таких дітей. Програма супроводу обдарованих дітей розробляється спільно зі суб'єктами навчально-виховного процесу дошкільного навчального закладу. Пропонуємо наступний алгоритм дій.

I. Діагностичний етап:

- педагогічна діагностика;
- психологічна діагностика;
- спеціальна діагностика (поглиблена);
- діагностичний моніторинг (аналіз динаміки розвитку).

II. Інформаційний етап:

- підбір літератури за тематикою;
- створення банку інформації по роботі з обдарованими дітьми;
- підготовка курсу лекцій та бесід з проблем обдарованості;
- просвітницька діяльність зі суб'єктами освітнього процесу.

III. Підготовчий етап:

- визначення функцій суб'єктів навчально-виховного процесу;
- складання індивідуальної програми розвитку для кожної категорії спеціальної обдарованості;
- розроблення рекомендацій для батьків зі супроводу розвитку обдарованої дитини.

IV. Розвиваючий етап:

- організація та проведення індивідуальних, групових занять з учнями (за індивідуальним планом);
- організація та проведення заходів щодо соціалізації та адаптації обдарованої дитини у групі однолітків;
- організація та проведення заходів, що формують розвивальне середовище для обдарованих дітей, з залученням суб'єктів навчально-виховного процесу (вчителі, вихователі, адміністрація, психолог, батьки та ін.).

Окремо зупинимося на функції практичного психолога з організації роботи з обдарованими дітьми.

Отже, діяльність психолога побудована наступним чином.

Діагностична діяльність – це здійснення психологічної діагностики (початкової, поточної, підсумкової) зі суб'єктами навчально-виховного процесу, а також збір та аналіз результатів педагогічної діагностики.

Інформаційна діяльність – освіта батьків, учителів, вихователів з проблем виявлення, супроводу та розвитку обдарованості.

Аналітична діяльність – аналіз та інтерпретація отриманих результатів, створення узагальнюючих даних, підведення підсумків попередніх етапів.

Корекційно-розвивальна діяльність – це організація заходів з адаптації та соціалізації обдарованої дитини. Корекція емоційних та поведінкових порушень, участь у розвитку обдарованої дитини (індивідуальні та групові заняття, надання допомоги вихователям та фахівцям при складанні програм індивідуального розвитку обдарованої дитини).

Пропонуємо програму психологічного супроводу обдарованих дітей дошкільного віку.

Діагностична діяльність

У процесі вивчення здібностей дитини забороняється ставити «діагноз», адже обдаровані діти мають лише потенційні можливості, що проявлятимуться за сприятливих умов. Ранні прояви спеціальних здібностей зустрічаються рідко. Частіше вони акцентуються у підлітковому віці, коли здійснюється діагностико-профорієнтаційна діяльність, тому психологи, вивчаючи прояви здібностей дошкільників, мають говорити про нахили конкретної дитини до певної діяльності. Їхнє завдання полягає у тому, щоб допомогти батька та вихователям спрямувати цікавість малюка, підкреслити, що притаманні йому здібності – це своєрідні психологічні реалії сьогодення та саме від дорослих залежить їх розвиток [13].

Отримати й уточнити інформацію про наявність у дитини здібностей допоможуть відповідні діагностики.

Спостереження

Мета: первісне виявлення загальних здібностей та обдарованості дитини, її нахилів, уподобань, інтересів.

Бесіди з дитьми

Мета: уточнення відомостей про характер уподобань та інтересів дитини.

Аналіз продукції дитячої діяльності

Мета: поглиблення інформації про загальне коло навчальних у дитини інтересів, нахилів, здібностей, уподобань.

Застосування вербально-ігрової методики

«Я люблю...»

Мета: з'ясування загального кола дитячих уподобань, зацікавленість і нахилів.

Застосування методики «Завершення речень»

Мета: уточнення відомостей про інтереси, нахили, уподобання дитини.

Застосування ігрової методики «Художник

чи мислитель»

Мета: визначення ліворукості, домінування художніх чи інтелектуальних здібностей (з урахуванням особливостей діяльності кори великих півкуль головного мозку).

Розумову обдарованість дошкільників визначається за допомогою:

- **шкали інтелекту Векслера**, що складається з п'яти субтестів на розв'язання навчальних завдань, рухову координацію та пізнання зорових стимулів (лабіринти, завершення картинки, конструювання з кубиків, геометричні схеми тощо);
- **тесту Торренса** на визначення рівня розвитку мислення, уяви, здібностей (конструювання картин, завершення карти тощо);
- **шкали інтелекту Станфорд–Біне**, що надає змогу визначити розумовий вік дитини та виявити коефіцієнт її інтелекту.

Інформаційна діяльність

На цьому етапі пропонуємо проводити з батьками та вчителями тематичні лекторії. Подано орієнтовну тематику лекторіїв.

• Розумове виховання та розвиток пізнавальної діяльності у підлітковому віці.

- Як виховати у підлітка інтерес до набуття знань?
- Спрямованість особистості та розвиток здібностей у підлітка.
- Потреби та інтереси підлітка.

Аналітична робота

На цьому етапі здійснюється узагальнення та аналіз результатів. Підібраний психологічний інструментарій дозволяє встановити рівень творчих здібностей учнів та виявити творчо обдарованих дітей серед середньої та старшої школи. За результатами діагностичного матеріалу психолог створює узагальнюючу таблицю та розробляє методичні рекомендації для роботи з обдарованими учнями для учителів та батьків.

Корекційно-розвивальна діяльність

Метою цього етапу є створення умови для особистісного розвитку обдарованих дітей. На нашу думку, розуміння та розвиток обдарованих дітей буде відбуватися ефективно, якщо вихователь буде креативною, творчою особистістю, а також є зразком для інших. Це означає, що для особистості вихователя має бути характерним:

- високий рівень професійної підготовки;
- знання програми та володіння конкретними методиками;
- загальна психологічна та педагогічна підготовка;
- творчий підхід та високий професіоналізм;
- володіння особливостями, властивими обдарованим дітям;
- уміння забезпечити оптимальні умови розвитку дітей;
- уміння співпрацювати та спілкуватися з дитиною;
- особистісна готовність до роботи з обдарованими дітьми;
- наявність спеціальних здібностей та навичок, що дозволяють зацікавити дітей процесом діяльності.

Ми пропонуємо доробку семінару-тренінгу для вихователів **«Психологічні основи роботи з обдарованими дітьми»**.

Метою семінару-тренінгу є формування готовності вихователів до роботи з обдарованими дітьми; розширення діапазону творчих здібностей вихователів; усунення труднощів, що виникають у роботі з обдарованими дітьми.

Тривалість: 1,5 години.

1. Вправа «Знайомство» портрет у променях сонця (10 хв)

Мета: підвищити самооцінку, налаштувати на успіх.

Учасники отримують аркуші паперу, на яких малюють сонце з багатьма промінчиками. На промінцях необхідно написати власні позитивні якості (*добрий, розумний* тощо).

2. Вправа «Очікування» (5 хв)

Матеріали: плакат «Пісковий годинник». Для кожного учасника паперові «піщинки», ручки.

Ведучий пропонує учасникам на «піщинках» записати власні очікування від тренінгу. Кожен учасник

зачитує своє очікування та прикріплює на плакаті «Пісковий годинник», заповнюючи його верхню частину.

3. Вправа «Асоціації» (10 хв)

Матеріали: плакат «Обдарованість», смужки паперу для кожного учасника, маркери.

Учасникам пропонується на цих смужках записати власні асоціації (думки, фантазії тощо) з поняттям «обдарованість». Після цього кожний учасник зачитує асоціації та прикріплює смужку із записом на плакат. Вправа закінчується обговоренням.

4. Міні-лекція «Здібності, обдарованість, талант» (5 хв) [13]

Обдарованість дитини – це здібність, що більш розвинена у структурі особистості дитини.

Обдарована дитина – це дитина, яка має вищий від однолітків рівень здібностей. Найвищий рівень розвитку обдарованості – талант, потім – геніальність.

Слово «талант» означає дарування та визначні природні здібності людини.

За рівнем розумового розвитку виокремлюють такі типологічні групи дітей:

- обдаровані (2–3 %);
- здібні (15–18 %);
- діти із задовільним розвитком (50–55 %);
- діти зі слабким розвитком (10–15 %).

Обдарованих особистостей можна зустріти в усіх верствах населення, незалежно від соціального статусу батьків. Якщо сімейні умови сприятливі, а родина робить усе можливе для всебічного розвитку дитини, її обдарованість може виявитися досить рано. Якщо раніше вважали, що обдаровані діти фізично слабші, серйозні та не цікавляться спілкуванням або спортом, то дослідження останніх років доводять, що такі діти мають значні переваги над однолітками в різних галузях знань.

Вони раніше починають ходити та говорити, вирізняються кращим фізичним розвитком, комунікабельні, мають різноманітні інтереси та вподобання, високу пізнавальну активність, а також зосереджені на пізнанні. Вони навчаються краще за однолітків: швидше і простіше сприймають нову інформацію, ставлять багато запитань, запам'ятовують більше інформації. Багато з них самостійно навчаються читати, легко засвоюють нові знання, швидко помічають взаємозв'язки між окремими явищами та вміють аналізувати.

Обдаровані діти здібні до абстрактного мислення, мають виняткову здатність виносити самостійні судження, вони кмітливі, а інтереси цих дітей виходять за межі того, що цікавить їхніх однолітків. Найчастіше вони тяжіють до спілкування з батьками, більше інтелектуально розвиненими однолітками або зі старшими за віком дітьми.

Характерними особливостями обдарованих дітей дошкільного віку є *пізнавальні здібності*. Провідне місце у структурі пізнавальних здібностей займає здатність створювати образи, що відображають властивості предметів, їх загальну будову, співвідношення основних ознак або частин і ситуацій. До таких здібностей належать сенсорні, інтелектуальні і творчі.

Сенсорні здібності пов'язані зі сприйняттям дітиною предметів та їх ознак. Вони становлять основу розумового розвитку малюка. Сенсорні здібності формуються з 3–4-х років. Засвоєння дошкільником еталонів призводить до виникнення ідеальних зразків властивостей предмета, що позначаються словами. Діти ознайомлюються з різними ознаками та систематизують їх: наприклад, оволодівають уявленнями про кольори, феномени рідної мови, еталони геометричних форм тощо.

Основою розвитку інтелектуальних здібностей є не лише рівень та глибина інтелекту дитини, а його своєрідність. Характерною рисою дітей зі значними інтелектуальними здібностями є їхня пізнавальна активність – підвищена потреба у нових враженнях, розумовому навантаженні. Розумова активність таких дітей пов'язана з її саморегуляцією.

З раннього дитинства утворюється індивідуальне співвідношення загального рівня інтелекту та спеціальних розумових здібностей. Таке співвідношення характеризує своєрідність розуму та може мати певну значущість для подальшого розвитку малюка.

Інтелектуальна своєрідність помітна у дошкільників, які мають високий рівень розвитку: одні діти добре вміють розмірковувати, інші привертають увагу кмітливостю у практичних питаннях; одним подобається працювати з комп'ютером, а іншим – доглядати за рослинами чи птахами; одним легко вдається виявляти помилки та неточності, а іншим – придумувати нове, конструювати тощо. Варто зазначити, що у дитини можуть одночасно проявлятися різні розумові якості, тому що у кожного існують індивідуальні прояви інтелектуальних здібностей.

Зі спостереження стало зрозуміло, що діти відрізняються інтелектуальними здібностями у дошкільному віці. Можна зустріти чітко виражених «математиків», «біологів», «літераторів», хоча зазвичай інтереси малюка у цьому віці бувають різносторонніми і швидко змінюються.

Творчі здібності пов'язані з уявою і дають дитині змогу знаходити оригінальні способи та засоби розв'язання задач, придумати казку чи історію, скласти гру чи намалювати малюнок.

Високі показники творчості дитини не гарантують її творчих досягнень у майбутньому, а лише збільшують вірогідність прояву за наявності високої мотивації до творчості та оволодіння певними вміннями. Важливим структурним компонентом творчого потенціалу дитини є пізнавальні потреби. Пізнавальна мотивація виражається у формі дослідницької та пошукової активності дитини.

Практичні здібності відіграють важливу роль у житті людини. До цієї категорії зараховують організаторські та конструктивно-технічні здібності.

Початок зародження організаторських здібностей дитини можна спостерігати наприкінці раннього віку. Особливо яскраво вони виявляються та інтенсивно розвиваються під час ігрової діяльності. Діти з такими здібностями частіше за інших виступають

ініціаторами ігор, допомагають знайти кожному роль, вони спостережливі, практичні та комунікабельні. Такі діти не завжди виконують у грі головні ролі, але за будь-яких обставин керують діями партнерів. Під час ігор діти з організаторськими здібностями частіше за інших помічають недоліки у виконанні одиниць ігорних правил, проявляють самостійність, зацікавлюють інших дітей.

Дошкільний вік – це сприятливий період для розвитку таких практичних здібностей як конструктивно-технічні. Вони містять просторове бачення та уяву, вміння уявляти предмет в цілому та частинами (згідно з планом, схемою, описом). Дитяче конструювання містить процес створення конструкцій, побудов, де передбачається взаємне розташування частин та елементів, способи їх поєднання. Це успішно впливає на конструктивно-технічну діяльність таких дітей.

У подальшому за допомогою конструктивно-технічних здібностей діти успішно засвоюють такі шкільні предмети, як креслення, геометрія, фізика, хімія, де необхідно уявляти сутність процесу, побудову механізмів тощо. Значні можливості для розвитку цих здібностей у дошкільному віці створює конструювання з різних матеріалів, конструкторів, використання технічних іграшок.

Спеціальні здібності дошкільників створюють сприятливі умови для формування спеціальних здібностей, насамперед художніх. На цьому етапі дитину залучають до різних художніх видів діяльності (спів, танці, ліплення, малювання), завдяки чому у неї розвиваються естетичні чутливість, сприймання тощо. У них рано починають розвиватися музичні здібності. Вони виявляються у високій музикальності, що містить як відчуття ладу (здатність емоційно відгукуватися на музику), так і тонке диференційоване сприймання музики (слуховий компонент музичності).

Музичні здібності дитини виявляються у слуховому уявленні. Музично-репродуктивна здатність дитини у поєднанні з ладовим відчуттям, на думку Б. Теплова, є основою гармонійного відчуття. Високорозвинене музично-ритмічне відчуття виявляється у здатності активно переживати музику, відчувати емоційну виразність музичного ритму і точно його відтворювати, що також є показником музичних здібностей. Музична обдарованість не вичерпується музикальністю. У дитини можуть бути наявні інші якості: багатство уяви, особливості пам'яті, уваги, життєвий досвід тощо.

Музичні здібності досить багатогранні. У дошкільному віці активно розвиваються музично-рухові здібності, різними є прояви обдарованості у цій галузі. До них належить здібність сприймати музику, відчувати виразність, безпосередньо й емоційно відгукуватися на неї, оцінювати красиве в музиці та русі, ритмічну виразність, виявляти музичний смак у межах можливостей цього віку. Особливої уваги заслуговує здібність дітей виразно, невимушено, ритмічно рухатися під музику. Вона, за даними Н. Ветлугіної (вивчала її прояви у музичних іграх дошкільників), виявляється у:

1) захопленні рухом під музику, радісній готовності виконувати поставлені завдання, пов'язані з музикою;

2) безпосередньому, істинному передаванні ігрового образу, спробах втілитися в нього, пошуках точних рухів, що відповідають характеру музики і сюжету гри;

3) довільності рухів (умінні підкорити їх ритму музики, бути у часі та просторі, колективі, а також виявляти швидку реакцію, ініціативу, кмітливість);

4) ритмічності рухів, що засвідчує правильність відчуття метроритмічної пульсації, акцентів сильних долей метра;

5) прояві творчої ініціативи, вигадки, що виявляються у придумуванні, творенні окремих елементів музичної гри.

Серед спеціальних здібностей також виділяють літературні. Вони є складним видом здібностей, що визначають успіх у літературній діяльності. Особливу роль відіграє поетичне сприймання дійсності, спостережливість, образне мислення, творча уява, образна пам'ять, точна та виразна мова. Активний розвиток літературних здібностей належить до пізнішого періоду (шкільний вік). Перші прояви спостерігаються у середньому та старшому дошкільному віці через словесну творчість дітей, елементи якої іноді проявляються в більш ранній період, а також в ігровій діяльності.

Іншим видом дитячої словесної творчості є складені ними казки, вигадані продовження історій та розповідей. Перші дитячі розповіді, казки, вірші за формою і змістом досить примітивні, наслідувальні, однак вони мають значення для розвитку психіки дитини в цілому.

Розвиток словесної творчості передбачає вдосконалення компонентів літературних здібностей. У перші роки життя – у ранньому та дошкільному дитинстві – особливий значущості має розвиток у дитини здібності адекватно сприймати вірші та вміння насолоджуватися художньою літературою. Це розвиває поетичний слух, наявність якого допомагає краще відчувати красу та багатство мовлення, що є важливою передумовою для розвитку художніх здібностей (Б. Теплов, О. Запорожець, П. Якобсон та ін.).

У дошкільному віці також зароджуються театральні здібності. Діти, які їх виявляють, володіють високою художньо-образною виразністю, живою уявою, емоційною чутливістю та пам'яттю. Театральні здібності дошкільників розвиваються у різних видах театально-ігрової діяльності (ігри-драматизації, ляльковий театр тощо). Цьому сприяють спеціальні вправи, заняття з дітьми, спрямовані на розвиток інтонації, міміки, жестів, пози, ходи тощо.

Головне завдання дошкільного закладу, вихователів, психолога та батьків – це створення сприятливих умов для прояву та всебічного гармонійного розвитку здібностей малят. Також необхідно подбати про можливість подальшого вибору – осмисленого та виваженого.

Отже, характерними особливостями обдарованих дітей є висока пізнавальна активність та розвинений

інтелект, що виходить за межі вікових особливостей; багата фантазія, творчість, винахідливість, емоційна безпосередність, розвинене почуття гумору, швидка реакція на несправедливість; високий енергетичний рівень, чітка моторна координація, фізична стабільність.

5. Вправа «Чарівна скринька» (10 хв)

Матеріали: «чарівна скринька» з набором різних предметів.

Учасники мають придумати колективну казку. Вправа проходить у загальному колі. Кожен учасник обирає предмет із «чарівної скриньки». Розповідь починає ведучий: «Колись давним-давно, а може недавно, а може і в наш час жили-були...»

Далі черга розповідати переходить до учасника, який сидить поряд із ведучим. Його завдання – не лише продовжити розповідь, але й ввести в сюжет спільної казки історію про вибраний предмет із «чарівної скриньки».

Наступний учасник приєднується до розповіді, не віддаляючись від спільної основи казки та додаючи нові деталі. Для подолання «глухого кута» казки ведучий може вносити додаткові інструкції. Наприклад: «А зараз увага! Наше королівство у небезпеці. Нам загрожує засуха (паводок, голод, вірус тощо). Потрібно терміново щось робити...»

Історія проходить 1–2 кола. До закінчення третього кола казка повинна підійти до логічної розв'язки. Після завершення проводять обговорення.

6. Ділова гра «Прояви свою творчість» (10 хв)

Матеріали: малюнки стимульного матеріалу методики Торренса, олівці.

Учасники тренінгу отримують малюнки стимульного матеріалу методики Торренса [3]. Дітям пропонується домалювати їх і дати оригінальні назви.

Потім учасники розповідають про те, що намалювали та визначається найоригінальніший малюнок.

7. Вправа «Портрет» (20 хв)

Матеріали: плакати, маркери.

Завдання: об'єднати учасників тренінгу у дві команди. Запропонувати кожній команді створити портрет: команда № 1 має намалювати «Портрет ідеального вчителя», команда № 2 – «Портрет обдарованого учня».

Після закінчення роботи команди обирають людину, яка презентує плакат. Вправа закінчується обговоренням.

8. Тест «Творчі здібності» [7]

Мета: визначення творчого потенціалу особистості.

Інструкція. Оцініть в балах (від 1 до 10), наскільки типовими для вас є наступні характеристики вашої поведінки. Бали виставляються наступним чином:

- 10 балів – велика відповідність тому що сказано;
- 9–6 балів – відповідність значна;
- 5 балів – на середньому рівні;
- 4–2 бали – ваш рівень нижче середнього;
- 1 бал – це вам не властиво.

Текст опитувальника

1. Чи допитливі ви? Чи сумніваєтеся ви в очевидному? Чи турбує вас, що, як, чому, чому ні? Чи любляете ви збирати відомості?

 1. _____	 2. _____
 3. _____	 4. _____
 5. _____	 6. _____
 7. _____	 8. _____
 9. _____	 10. _____

2. Чи спостережливі ви? Чи помічаєте ви зміни, що відбуваються навколо вас?

3. Чи сприймаєте ви чужу точку зору? Коли ви з кимось не згодні, чи здатні ви зрозуміти того, з ким незгодні? Чи можете ви поглянути на проблему по-новому?

4. Чи готові ви змінити точку зору? Чи відкриті ви для нових ідей? Якщо хтось робить доповнення до

вашої ідеї або вносить до неї зміни, чи готові їх прийняти? Чи шукаєте ви нові ідеї, замість того щоб дотримуватися своїх?

5. Чи вчитеся ви на власних помилках? Чи можете ви усвідомити невдачу, при цьому не покладаючи рук? Чи розумієте ви, що поки не здалися, ще не все втрачено?

6. Чи користуєтеся власною уявою? Чи питаєте ви себе: «А що буде, якщо ...»?

7. Чи помічаєте риси схожості між речами, що, як здається, не мають нічого спільного (наприклад, щось спільне між рослиною пустелі та напологливою людиною)? Чи використовуєте звичайні речі за іншим призначенням (наприклад, склянку в якості вази для квітів)?

8. Чи вірите в себе? Чи розпочинаєте ви будь-яку справу з упевненістю, що виконаєте її? Чи вважаєте себе здатним знаходити розв'язання проблем?

9. Чи намагаєтеся ви утримуватися від того, щоб давати оцінки іншим людям, чужим ідеям, новим ситуаціям? Чи чекаєте, поки не набереться достатньо відомостей, щоб зробити певний висновок?

10. Чи схильні знаходити в будь-якій справі інтерес? Чи станете ви займатися тим, що виглядає безглуздим? Чи вірите ви в себе настільки, щоб бути підприємливим та ризикувати? Чи пропонуєте рішення, що можуть бути відкинуті іншими?

Підрахуйте набрану вами суму балів та визначте власний показник творчого потенціалу:

- 80–100 балів – потенціал дуже великий;
- 60–80 балів – ви творча особистість;
- 40–60 балів – ви не гірше ніж більшість;
- 20–40 балів – ви не настільки творча особистість, як більшість;
- 10–20 балів – вам необхідно відвідувати майстер-класи з творчою спрямованістю.

9. Вправа «Очікування»

(«Пісковий годинник») (5 хв)

Кожен учасник говорить, чи справились його очікування. Якщо «так», то «піщинки» падають на дно годинника.

9. Підведення підсумків (5 хв)

Учасники закінчують фразу «Мені сьогодні...».

Використані літературні джерела

1. *Марінушкіна О. Є., Шубіна Г. В.* Організація роботи з обдарованими дітьми в закладах освіти [Текст] / О. Є. Марінушкіна, Г. В. Шубіна. – Харків: Видавнича група «Основа», ПП «Тріада+», 2008.

2. *Турищева Л. В.* Особливості роботи з обдарованими дітьми [Текст] / Л. В. Турищева. – Харків, Видавнича група «Основа», 2008.

3. *Туник Е. Е.* Психодіагностика творческого мышления. Креативные тесты [Текст] / Е. Е. Туник. – СПб.: СПбУПМ, 1997.

4. *Тунік Є. Є.* Модифіковані креативні тести Вільямса [Текст] / Є. Є. Тунік. – СПб.: Вид-во «Речь», 2003.

5. *Пашнев Б. К.* Практична психологія та соціальна робота [Текст] / Б. К. Пашнев, 2005. – № 12. – С. 59–65 (початок); 2006. – № 1. – С. 24–30.

6. *Відьменко М. О.* Позитивні девіації в суспільстві [Текст] / М. О. Відьменко // Наука в інформаційному просторі – 2012: VIII Міжнародна науково-практична конференція, (4–5 жовтня 2012 г.). – Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького.

7. *Ільїн Е. П.* Психологія творчості, креативності, одареності [Текст] / Е. П. Ільїн. – СПб.: Пітер, 2009. – 448 с.

8. <http://www.kristti.com.ua>

9. <http://novomikhajl-vs-kij-nvk.webnode.com.ua/news/skrinka-porad-dlya-roboti-iz-zdibnimi-shkolyarami/>

10. *Гільбух Ю. З.* Розумово обдарована дитина: Психологія, діагностика, педагогіка [Текст] / Ю. З. Гільбух. – К.: Укрвузлотелеграф, 1992. – 84 с.

11. *Петрук І. С.* Дитяча обдарованість як проблема педагога дошкільних закладів освіти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zippo.net.ua/index>.

12. *Николаева Е. И.* Воспитать одаренного ребенка. Как? [Текст] / Е. И. Николаева. – СПб.: Питер, 2011. – 176 с.

13. *Павелків Р. В., Цигипало О. П.* Дитяча психологія [Текст]: навч. посібн. / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. – К.: Академвидав, 2008. – 432 с.